

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

Jelen dokumentumot a Magyarörmény Tudástár ingyenes digitális könyvtárból töltötték le. A pontos felhasználási jogokat kérjük nézze meg a honlapon!

www.MagyarormenyTudastar.hu

17. „Sulyok István” Református Főiskola - Partiumi Keresztény Egyetem
18. Tanítók Háza Könyvtára Mercurea- Ciuc Csíkszereda, Szabadság tér 5.
19. Gyulafehérvári Római Katolikus Püspökség Könyvtára - Hargita megye 2500 Alba Julia str. Mihail Viteazul nr. 21.
20. ARMENIA Örménymagyar Baráti Társaság Cluj-Kolozsvár Str. Dornei 30.

Erdélyi örmény gyökerű ifjak külhoni egyetemeken

A múlt évi erdélyi „barangolás őseink földjén” alkalmával Udvarhely egyik könyvesboltjában került kezembe Szabó Miklós - Szögi László: Erdélyi Peregrinusok című könyve- (Marosvásárhely, Mentor kiadó, 1998), amiben a szerzők az 1701-1849 közötti külföldi egyetemjárást vizsgálják.

Belelapozván rögtön arra gondoltam, hogy megkeresem benne azoknak az örménymagyar ifjaknak a nevét, akik a szűkebb pátriában működő egyetem hiányában a „két magyar haza” határain kívül tanultak Nyugat- és Közép-Európa több évszázados múlttal rendelkező akadémiáin, hírneves vagy éppen ekkor felívelő egyetemeken, főiskoláiban, akik „világot látással” gazdagították ismereteiket.

A könyv azt is bemutatja, hogy ki, mikor és hol folytatott tanulmányokat, illetve ezt követően hol tevékenykedett az erdélyi társadalom javára.

Tekintettel arra, hogy Péter H. Mária: Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai (Kolozsvár, Erdélyi Múzeum, 2002) című könyvében is nagyon sok közösségünket érdeklő, a leendő Örménymagyar Ki kicsodában hasznosítható adat van, ebben a most induló sorozatban ötvözni fogom a két kiadvány adatait, és ha mód van rá, más forrást is felhasználok kiegészítésül.

1. **Ábrahám Adeodat**, Szamosújvár - Ábrahám Bogdán 1839/40-es tanévben Bécsben volt V. éves orvos, orvostanhallgató. Szamosújváron született, ahol apja szenátor volt. Pataki Jenő szerint már 1835-től Bécsben tanult. 1841-ben orvosdoktor, 1843-ban sebésztudor lett (Pataki Jenő: Danckai Ábrahám (Pattantus) Bogdán = RM-OSZ [Revista Medicala- Orvosi Szemle], 1929. 7 sz. 215.)

Hazatérve gyakorló orvos lett. 1846/47-ben a kolozsvári Orvosi Sebészeti Intézet professzoraként tartják számon. (Schem, 1846/47, 244). 1851-ben lemondott tanszékéről, és magánorvosként dolgozott Kolozsváron, Zilahon, Szilágysomlyón és Érendréden. Meghalt 1865. augusztus 14-én

2. **Betegh Dániel**, Szászrégenből 1807. július 20-án Bécs-Leimgrubeban hadmérnök akadémiára iratkozott be. Született 1790. január 1-én Szászrégenben. Apja táblabíró volt. 1809. március 9-én otthagyta az akadémiát.

3. **Cabdebeau (Cabdebo) Gregorius** Erzsébetvárosról 1797/1801 között Bécsben tanult az orvosi egyetemen. Erzsébetvárosban született.

Gudenus: Baraczházi Cabdebo Gergelyt szerepeltet, noha a nemesítés és előnév használat felsorolásánál Gergely kimarad. Sajtóhiba? Megtudjuk innen, hogy a Bécsben tanuló akkor már árva orvosnövendék 1776. április 27-én Cabdebo Jónás és Patrubby Anna gyermekeként látta meg a napvilágot és Pesten halt meg 1839. december 29-én, de Baracházán temették. Drmed, orvostanár, Temesvári főorvos, táblabíró volt. Feleségétől ittebei és eleméri Kiss Jozefától 7 leánya és 1 fia született.

Bálintné Kovács Júlia

Bálintné Kovács Júlia - Kolozsvár
Erdélyi örmény gyökerű peregrinusok
II. rész

Csiki, Marcell, Ebesfalva: 1773 előtt, Bécs- Coll. Pazmaneum. Hazatérve Erzsébetvároson (Ebesfalva) lett káplán, majd apostoli főjegyző. 1789-től tanuló kanonok, majd alesperes. Meghalt 1801. február 16-án.

Róla *Avedik Lukács* könyvéből, *Erzsébetváros monográfiájából* tudunk meg többet. Azt is, hogy 1791. június 29-én Patrubány Antallal együtt, mint tiszti kanonokok vettek részt az erzsébetvárosi nagytemplom, főtemplom felszentelésén, amikor is az ünnepi misét gr. Batthyány Ignác celebrálta.

„A nap tiszteletére Issekutz Miklós Antal főbíró nagy lakomát rendezett, mely alkalommal köszönetét fejezte ki (. . .) a szeretett főpásztornak fáradságáért és áldásáért.”

(Itt jegyzem meg, hogy a 105. lapon olvasható, miszerint Hájek Róza Jeruzsálem olajfájából készült feszületet ajándékozott az erzsébetvárosi főtemplomnak. B.K.J.)

Daniel Emericus Tr. Elisabetopolis: 1771. Bécs - gimn. logica - Coll. Pazmaneum. Egyházi szolgálatra rendelték. 1779-től könyvtáros, majd a gyulafehérvári papnevelde igazgatója. Később szentszéki ülnök. Batthyányi püspök idején Rómában járt tanulmányi úton. Hazatérve ismételten ő lett a gyulafehérvári papnevelde igazgatója. Megh.1804. március 1-én.

Daniel, Lucas Elisabetstadt: 1787. szept. 17, Bécs-Wieden: hadmérnöki, 16 éves volt. Apja kereskedőként működött. 1789. aug. 11-én kilépett az akadémiáról.

Dregan, Peter Szamosújvár: 1845, Bécs- med. stud. V. évf. Szül. Szamosújváron, ahol apja kereskedő volt.

Estergar, Joseph v. Mező Delegd - Mezőtelegd: 1829, Bécs - theol. stud. Apja postamester volt.

Gergelyfi Márton 1700-as évek elején, Olmütz. Hazatérve Abrudbányán szolgált rom. kat. papként.

Gergetizi, Cajetan Tr. Nobilis:1772, Bécs - jur. stud.

Gorove Johann Lazar von Szamosújvár 1822, 1826, Bécs - képzőművészeti akadémián tanult történelmi képfestést, 24 éves rom. kat. vallású. Flescher szerint 1828-ban is még Bécsben tanult. Hazatérve festő lett.

Görög, Alexius, Maros-Wasarhely Görög Elek: 1841, Bécs - med. stud. Szül. Marosvásárhelyen, ahol apja kereskedő volt. Tan. uo., 1828-ban kilencévesen iratkozott a kisdíákok, majd 1835-ben a tógás diákok közé.

Görög, Karl, Maros-Vasarhely- Görög Károly, 1830 Bécs - műegyetem: kereskedelmi. Szül. Marosvásárhelyen, ahol apja kereskedő volt.

Gyertyánfy, Johann von Bobda: 1814. nov. 29., Bécs - Laimgrube hadmérnöki:1820. ápr. 5-én fejezte be tanulmányait és távozott az egyetemről.

Gyertyánfy, Stephan v. Udvarhely: 1817. jún.14. Bécs - Laimgrube - hadmérnöki. Szül. 1802. márc. 25-én. Apja kereskedő volt. Katonatiszt lett; 1882. okt. 31-én zászlósként a 62-es Wacquant gyalogezredben szolgált.

Issekutz, Francois Theodor, Hermannstadt: 1804/1805, Bécs -pharm. stud. Gyulafehérváron halt meg.

A továbbiakban *Péter H. Mária* könyvéből idézek: „Miután Mária Terézia törvény által előírta, hogy csak egyetemen vizsgázott gyógyszerész vezethet gyógyszerésztárat, elsősorban a jómódú szász és örmény kereskedők engedhették meg, hogy gyermekeik nyugati egyetemen tanulhassanak. (...)

Az erzsébetvárosi származású **Issekutz Ferenc Antal** magister pharmaciae oklevelét Bécsben szerezte meg 1775-ben."

(A táblázatban a 146. oldalon 1771 szerepel tévesen, hiszen 1756. február 4-én született.)

Ez utóbbi neve és adata az „Erdélyi peregrinusok” között valamilyen okból nem szerepel, de fontosnak tartom itt közölni, mert gyógyszerésztörténeti jelentősége van.

„Ő az első nem német nemzetiségű gyógyszerész, aki Nagyszebenben, 1795-ben gyógyszer-tár tulajdonos lesz azáltal, hogy a városban működő ún. „tábori patikát” (Feldapotheke) licitáció útján megvásárolja és Császári Sas néven működteti tovább. 1807-ben Nyulas Ferenc, Erdély protomedikusa ellenőrző útján ezt a gyógyszertárat is meglátogatta. Az 1807. szept. 30-án keltezett jelentésében így ír:

„A tulajdonos Issekutz Antal úr, akit 1775-ben avattak gyógyszerészmesterré, komoly, emberséges gazdag férfi, aki könyörületes a szegények iránt, nemes lelkű, serény, mindig otthonülő, nagymértékben űzi a gyógyszerhárosságot, mert javarészt ő gondoskodik az erdélyi katonaság gyógyszerellátásáról (...) pontos és gondos gyógyszerkészítő és kiadó. Megelégszik az orvosságok mérsékelt árázásával, és azokkal igyekszik a közönségnek egyszer már kiérdemelt bizalmát továbbra is megtartani.”

Fia, a peregrinusok között is említett Ferenc Teodor (Tódor/Tivadar) aki gyógyszerészeti oklevelét szintén Bécsben szerezte meg, hazatérte után apja gyógyszertárában dolgozik, főleg a gyógyszerek beszerzésével foglalkozik. Nyulas Ferenc őt is megemlíti jelentésében, ebből kiderül az is, hogy az apán és fián kívül még egy gyógyszerészmester, három segéd és két laboráns dolgozott gyógyszertárukban, amely akkor Erdélyben a legnagyobb volt. A jelentésben említést találunk a patika helyiségeiről is: „2 officina van (az egyik a katonaság kiszolgálására), 3 laboratórium, 3 anyagraktár és 2 pincehelyiség tartozott a gyógyszertárhoz. Valamennyiben rend, tisztaság és bőséges árukészlet volt.” Ilyen - Nyulas szerint - tíz más, közepes nagyságú gyógyszertárban együttesen is alig tapasztalható. A nagyszebeni Császári Sas gyógyszertár 1823-ig van Issekutz Ferenc Antal tulajdonában, ekkor eladják a házzal együtt.

(Folytatjuk)

(A sorozat 1. része a 2004. áprilisi füzetekben Erdélyi örmény gyökerű ifjak külhoni egyetemeken címmel jelent meg. A sorozatot Bálintné Kovács Júlia /Kolozsvár/ Szabó Miklós - Szögi László: Erdélyi Peregrinusok c. műve /Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 1998/, valamint Péter H. Mária: Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai /Kolozsvár, Erdélyi Múzeum, 2002/ c. munkája alapján szerkesztette.

Peregrinus jelentése: kóbor diák, mai szóhasználattal: aki külföldön végzi tanulmányait. A sorozat címe: Erdélyi örmény gyökerű peregrinusok. Szerk.)

Kolozsvár helynevei

Czecz János utca. A Hősök terén (Marasti), a Magyar utca végével szemben nyíló, a Szamosfalvi út és a Cukorgyár utca eleje közti rövid utca. Az 1930-as évek elején kezdett kialakulni, Orosz Ferenc 1933. évi térképén rajta van, de csak 1940-ben nevezték el. 1964-ben nevét törölték, majd az 1980-as évek elején, a lakónegyed építésekor teljesen átépítették. Neve ma sincs.

1941: Czecz János utca [Kvát41]; 1945: Str. Czecz János utca [Kvut]; 1964: Str. Czecz János utca. Nevét a hatóság adta.

Czetz Temetkezési Vállalat a Jókai (Belső-Szén) utca 2. szám alatt. 1867-ben alapították. 1943: Czetz Péter utóda. Erdély legelső dísztemetkezési intézete [Lak 50.].

Asztalos Lajos (Szabadság 2004. április 23.)

elhinni. Érzéseim és hangulataim feloldódtak, az egyedüllét érzete megszűnt, valakinek testét és lelkét magam mellett tudtam s ettől a tudattól a környező világ sötét színei megszűntek, hogy az élet fontos dolgai nem azok, amiket általában fontosnak tartunk. Pénz, pálya, haladás, siker, munka: ha arról van szó, hogy megtaláljuk magunkat ebben a világban s érdemesnek ítéljük a benne létezést, akkor ezek mind nagyon aprócska dolgok. Az érzések és a hangulatok fontosak, melyek lelkiünket színezik s a lelkiünkön keresztül a világot is, melyben élünk." (196-197. old)

Mindehhez csupán csak annyit kell hozzátennem, hogy Jézus nem hazudta azt, hogy szeret. Ő annyira szeretett, hogy a keresztre ment értem, érted, mindannyiunkért. Ha egy lány hazudott szerelme képes átszínezni a világot, akkor vajon mire képes a Krisztus szeretetétől átítatott ember, a hit útján bölccsé vált, bölccsé érett ember.

Szívemből kívánom, és ebben a szentmisében azért imádkozok, hogy ti a Szávák így viszonyuljatok a világhoz, így fogjátok föl állapotbeli kötelességeiteket, és ebben a folyamatban, ebben a szolgálatban megtaláljátok életetek értelmét és boldogságát, amihez mindenképpen jogotok van. Ámen.

Oláh Dénes plébános

Örmény ízek

Kazan-kebab - egytál étel

Hozzávalók: 800 g. birka vagy disznó v. marhahús; 2 fej hagyma; 8 kicsi burgonya; bors; 6+6 kicsi és nagy paradicsom; 4-5 kicsi alma; 150 ml. növényi olaj; 1 evőkanál cukor; só, zöldség: koriander; kapor; petrezselyem; bazsalikom; 1 padlizsán.

Közepes darabkákra vágjuk a húst. Ezt 100 ml olajban pirítsuk meg egyik oldalán, aztán fordítsuk a sületlen oldalára. Rátesszük a nagy paradicsomokat (szétdarabolva előzőleg és 50 ml olajban megsütve). Ezután felülre kerül a karikákra vágott hagyma, megsózzuk, majd a megtisztított egész burgonyákat kell ráhelyezni és megsózni. Utána a lekarikázott padlizsánt rátenni, megsózni ezt is, majd ezekre kerül a 4-be vágott almák sora. Majd végül megsózni az egészet és a kicsi paradicsomokat maguktól megtisztítva (kissé megszórva őket cukorral). A zöldséget megsózzuk és fedő alatt lassú tűzön főzzük elkészültéig. (pároljuk)

A receptet dr. Tóth Rózsa fordította, amelyet Szafarjan Marina (Petroszján Arsam neje) Lékó Péter anyósa küldte.

Bálintné Kovács Júlia - Kolozsvár

Erdélyi örmény gyökerű peregrinusok

III. rész

Jakabbfy, Adeodat, Szentjobb - Margitai járás 1793. okt. 23. Bécs-Wieden: hadmérnöki, 16 éves. Apja kereskedő volt. 1798. okt. 7-én hadapród lett a hadmérnöki karban. 1810-ben ugyanott századosként említik.

Jakabbfy, Karl, Grosswardein 1801. okt. 1., Bécs - Laimgrube - hadmérnöki, 14 éves. Apja magánzó volt. Szögi szerint 1802/1806-ban tanult a hadmérnökin, míg Gatti szerint már 1805. okt. 3-án kilépett az intézetből.

Kápdebó János 1803 előtt, Bécs majd Velence, 1803-tól Erzsébetvárosban lett káplán. 1805-től kerületi jegyző, 1809-től alesperes. 1814-től uo. plébános és esperes volt. 1819-től tanuló kanonikként tartják számon. Meghalt 1832. márc. 27-én 57 évesen.

Kapdebo, Jonas Eppeschorfensis: 1772. Graz - a jezsuita rend tagja volt.

Kapdebo, Karl von Gyergyó: 1814 nov. 30. Bécs - Laimgrube: hadmérnöki. Szül. 1799. nov. 4-én Gyergyóban. Apja feltehetően gyergyószentmiklósi polgárként „magánzó” volt. Tanulmányait befejezve 1820. január 25-én lépett ki az akadémiáról.

Kapdebo, Peter, Petschka-Ópécska 1844. Bécs - műegyetem: kereskedelmi Szül. Erzsébetvárosban, ahol apja örmény polgár volt.

Karatsoni, Gratian von Szamosújvár. 1798. okt. 23. Bécs – Laimgrube - hadmérnöki. 1799. Bécs - hadmérnöki, 15 éves. Apja Szamosújváron örmény kereskedő volt. Tanulmányait befejezve 1804. okt. 21-én hagyta el az akadémiát. Ugyanazon évben a „Károly főherceg” ezredben, Pozsonyban zászlós.

Karatsonyi, Lazar, Tr. H. nobilis: 1779. Bécs - jur. stud.

Keul, Joseph v. Enyed: 1847/48 Bécs- műegyetem: mérnöki. Apja lelkipásztor volt Enyeden. 1848 Bécs- műegyetem: kereskedelmi.

Keul, Stephan, Fületelke in Siebenbürgen 1823/24 Bécs - prot. teol. fak. Előzőleg Segesváron tanult. Apja lelkipásztor volt Fületelkén. 1828-ban tért haza teol. Cand-ként. Egyházi szolgálatra rendelték Domáldra. 1828-1845 között szolgált lelkipásztorként. 1845-ben Holdvilágra hívták papnak. Meghalt 1865 márc. 30-án.

Köwér, Martin v. St. Niklasz - Nagyszentmiklós - Köwér Martinus de réthát, nobilis H. Temesiensis - Köwér Márton: 1815, Bécs-med. stud. III. évf. Apja nemesi eredetű volt. 1819. márc. 21., Bécs- orvosdoktori címért disszertált. Disszertatio inauguralis medica de Herpete értekezésével (Mvhely Teleki-Bolyai könyvtár, Bo-24364/ 3). Hazatérve gyakorló orvosként dolgozott. 1840-ben orvosdoktor, Temes vm. II. tisztiorvosa. Lippán volt állomáshelye.

Lazhlofi, Michael - Lászlófi Mihály 1775, Bécs- gimnazista.

Lazar, Augustin von Elisabetstadt. 1785. júl. 20. Bécs - Wieden: hadmérnöki. Végezve 1788. május 9-én zászlós lett a 49. Pellegrini gyalogezredben. 1794-ben hadnagyként részt vett a Mainz körüli harcokban, 1799-ben pedig századosként a 33. gyalogezreddel Napóleon ellen a mantuai csatában.

A Lázár nevéek közül nehéz lenne kiválasztani az örmény gyökerűeket, az egyik azonban nekem gyanús, és pedig Lazar Johannes / de Gyulakuta /- Lázár János: 1772, Bécs. Szül. 1755-ben. Birtokos lett Erdélyben. 1800-ban halt meg. Feljegyezték róla, hogy báró Henter Ádám mátkáját tizenötezer forintért vette meg.

Lukács Anton, Gyergyó - Lukács Antal: 1789. szept. 7. Bécs – Laimgrube hadmérnöki, 17 éves. Apja táblai ülnök volt. 1790. szept. 24-én hagyta el az akadémiát. 1820-ban a hadtápnál Crmanban tisztviselőként dolgozott.

Nem biztos de lehet, hogy örmény gyökerű **Lukats, Gustav** von Karlsburg - Lukáts Gusztáv (is.): 1834 szept. 29. Bécs - Laimgrube: hadmérnöki, „Deblin” ösztöndíjasként tanult. Szül. Gyulaféhérváron 1823. júl. 3-án, ahol apja alhadnagyként szolgált a cs. és k. hadseregben. Tanulmányait befejezve 1841. okt. 25-én hadapród lett az 1.-, „Kaiser”- huszárezredben. 1850-ben főhadnagy „in der Civil - Staats Dienst” - ben.

Lukats, Iohann v. Klausenburg Lukáts János: 1817. nov. 16. Bécs - képzőművészeti: iparművészet - drágakő-feldolgozás. Ékszerész, aranyműves lett Kolozsváron, ahol 1819-1848 között említik a dokumentumok.

(folytatjuk)

Örmény ízek

Babpástétom - előétel

Hozzávalók: fél kg tarka vagy barna bab; só; bors; kevés étolaj; zöldség zöldje; ízlés szerint mustár vagy majonéz; koriander:

A babot puhára főzzük, átpasszírozzuk burgonyapasszírozón. Az adalékokat belekeverjük alaposan és a tetejét koriander levéllel (zölden) díszítjük. A babpástétomot kenyérrre kenve

örmény szőnyeggyűjteményét, amelyet édesapjától örökölt, mint ahogy az üzletet is. Elárulta, hogy Kappadókiából származik a családja s örmény gyökerei vannak dédszülei ágon. Csak ekkor mertem bevallani származásomat én is, amelyre boldogan azt felelte, hogy akkor valahol mi is rokonok vagyunk. Átadta névjegykártyáját és azt mondta, hogy ő egy barbár, ugyanis a neve Barbaros. Eltűnődtem, vajon miért nevezik így? Esetleg azért, mert ősei áttértek a muzulmán hitre, hogy túléljék a genocídiumot? S ezért kapták ezt a ragadványnevet? (Tudjuk, hogy a vezetékeveket csak a XX. században vezették be Törökországban.) Az örmény történetírás többszázezer ilyen túlélőről tud. Kissé fáj a szívem, amikor felfedezve egy díszpárnába foglalt örmény szőnyegdarabot, rajta örmény betűkkel, megkérdeztem, felismeri-e azokat. Nem ismerte fel, régi török írásnak sejtette. Tőlem tudta meg, hogy örmény betűk. Ez lehetett a túlélés ára, a hit felhagyása, a felejtés, a beolvadás. Agyonhallgatott történelem.

Érdekes volt tetten érni a múltat a jelenben.

MS

Szőnyegdarab Törökországból

A szőnyegen található szöveg jellemzése:

A szőnyeg feliratának nyelve: egyházi örmény
írása: majuszkuláris (modern jerkatagir) tartalma:
keresztvetést kísérő liturgikus

szöveg Magyaros átírásban (magyaros normalizált klasszikus örmény
kiejtés) Hanun Hor jev Vortvo jev Hokvujn szörpo. Amen.

Az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

Zsigmond Benedek armenológus

Kisebbségi nap a XII. kerületben

A XII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat szeptember 26-án részt vett a Kisebbségek Napja kerületi rendezvényen a XII. kerületi Művelődési Központban. Nagy sikerrel mutatta be az örmény népzenei Avedikián Viktória énekművész, aki gyönyörű hangjával és jól választott népdalaival - *Szuper Géza* kitűnő gitár kíséretével - méltán aratott sok sikert. A rendezvényen látogatott el magyarörmény közösségünk erre a rendezvényre is, élvezni a sikeres bemutatkozást, találkozni és beszélgetni egymással.

M

Szereped van, mely csak a tiéd, s ez a szerződésed Istennel.

(Márai Sándor)

Bálintné Kovács Júlia - Kolozsvár

Erdélyi örmény gyökerű peregrinusok

IV. rész

Az előző két Lukats örménysége még bizonyosításra vár, az viszont kétségtelen, hogy akiről most írni fogok, az erdélyi örménység egyik kimagasló alakja.

Az erdélyi peregrinusokról szóló könyvben ezt írják a szerzők:

Lukatsch, Cristophorus, Szamosújvár Lukácsi Kristóf 1824, Bécs- teol. stud. Szül. Szamosújváron, ahol apja örmény kereskedő volt. Szinnyei szerint Bethlenben született 1804. márc. 30-án. Tan. Szamosújváron, majd Gyulafehérváron. Befejezve tanulmányait 1827-ben rom. kat. pappá szentelték. Szamosújváron dolgozott káplánként, majd természettan- és mennyiség-tanárként tanított a gyulafehérvári papneveldeben. Közben számvevő jegyző lett. 1843-tól szentszéki ülnök, 1848-tól könyvtárnok, 1849-től egyháztörténetet és jogot tanított a papneveldeben. 1853-tól gimnáziumi igazgató, 1854-től esperes Szamosújváron. 1876 okt. 24-én halt meg. Fiúárva-házat alapított Szamosújvárott. Az örmények történelmének kiváló kutatója. (História Armenorum Transilvaniae. Szamosújvár, 1859).

Lukats, Iohann Marosvásárhely Lukáts János: 1828, Bécs med. stud. et. med. cand. Szül. Marosvásárhelyen, ahol apja tanár volt. Tanulmányait befejezve gyakorló orvos lett. 1840-ben Nagyváradon dolgozott.

Markovich, Vincenz, Grosswardein: 1839. szept. 28. Bécs – Laimgrube hadmérnöki. Szül. 1826. aug. 9-én Nagyváradon, ahol apja birtokos és postamester volt. 1843. szept. 5-én befejezve tanulmányait elhagyta az akadémiát.

A fentieket *Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája* c. munkája nyomán helyesbítem:

Markovich Vince János Dombegyházán született, Csanád vm. Nagyapja Markovits (de Spizza) Adeodat volt. Előbb szamosújvári tanácsos, majd nagyváradai postafőnök... Kilenc gyermeke közül a legnagyobb, Antal még Szamosújváron született. Az ő fia Vincze János már Dombegyházán látta meg a napvilágot, szülei ugyanis akkor már Csanád vm.-ben éltek, noha 1823-ban Szamosújváron esküdtek örök hűséget.

Máli, Michael - Szamosújvár: 1814. nov. 20. Bécs - Laimgrube- hadmérnöki. Szül. 1799. nov. 20-án Szamosújváron, ahol apja városi tanácsos volt. Tanulmányait befejezve 1820. szept. 5-én hadapród lett a hadmérnöki karon. Gyorsan haladt a katonai ranglétrán. Vezérőrnagyként halt meg 1858. aug. 9-én Baden Recoaroban (Tirol).

Mártonfi Antal: 1788, Bécs - theol. stud. Hell Miksánál tanult négy éven át csillagászatot. Előtanulmányait talán Kolozsváron végezte. 1782-ben a gyulafehérvári papnevelde tanára. Bécsből hazatérve a gyulafehérvári csillagvizsgáló igazgatója lett. Meghalt 1799. nov.19-én.

Mártonfi István 1740 előtt Olmütz. Kászomból származott. Hazatérve Csíkszentgyörgyön szolgált plébánosként.

Nuritsan, Martin v. Bihar 1840, Bécs-med. stud. IV évf. Apja örmény kereskedő volt.

Ohánoviwicz, Jacob Sigethinus - Máramarossziget: 1818, Lemberg - philos stud. 21 éves rom. kat. vallású. Apja nemesi eredetű kereskedő volt.

Orgidan, Basil v. Kronstadt 1841, Bécs- műegyetem: kereskedelmi. Apja kereskedő Brassóban.

Orgidan, Nicolaus v. Kronstadt 1842, Bécs- műegyetem: kereskedelmi. Apja kereskedő Brassóban.

Ostrowitzi, Anton v. Torda 1807. szept. 7. Bécs - Laimgrube- hadmérnöki. Szül. 1788. jún. 27. Apja vármegyei sebész volt. 1808. febr. 7-én távozott az akadémiáról.

Ostrowitzi, József Tr. 1788, Bécs orvossá avatják. 1800-ban Torda vm. tisztiorvosként tartják számon.

Ötvös Ágoston /Gyulafehérvár/: 1834, Bécs, med. stud. 1836-ban uo. orvosdoktorrá avatták. Prof. Dr. Seeburg mellett dolgozott közkórházi gyakornokként. Szül. 1811. ápr. 27-én Gyulafehérváron, ahol apja kereskedő volt. Tan. uo. a püspöki líceumban. 1828-tól Pesten orvostanhallgató. Orvostudományi címet szerezni Bécsbe ment. Hazatérve külföldről gyakorló orvos lett szülővárosában. 1839-ben tiszteletbeli táblabíró; 1849-ben Gyulafehérvár képviselője az utolsó rendi országgyűlésen. Meghalt 1861. okt. 25-én. Történettudományi érdeklődése és tevékenysége elismeréseként a MTA levelező tagjává választotta 1860-ban. Ő szerkesztette a Gyulafehérvári Füzeteket.

(folytatjuk)

Ki is volt az igazi Marcsa néni?

A Pallas-Akadémia Kiadó megjelentette a „*Marcsa néni szakácskönyve*” c. könyvét. Sajnos a könyvre vonatkozó háttér-információkat már tévesen közölték, megtévesztve ezzel az olvasó közönséget és rossz fényt vetve egy a könyv kapcsán még élő személyre. Ezzel kapcsolatban a téves tájékoztatást olvasni is lehet egy interjú kapcsán a Romániai Magyar Szószótárban, ahol ugyanis az jelent meg, hogy a könyv igazi szerzője egy gyergyóalfalusi Ágoston Marcsa nevű fizikatanárnő, aki unokahúgának írta a könyvet „Babi néni szakácskönyve” címen, abból az alkalomból, amikor unokahúga férjhez ment. Hát ez a legenda sajnos nem állja meg a helyét. A tényszerű valóság az így hangzik:

Az eredeti könyv „*Baby szakácskönyve*” címen jelent meg és az írója *Novák Mária* (Tántika, 1881-1975) volt. A könyvet unokahúgának írta, aki nem volt más mint *Balogh Rozália* (szül. 1908) alias „Baby” és aki még most is élő személy Budapesten. Én személyesen is felkerestem és beszéltem vele, tudott a könyv kiadásáról és ha nem is mondta, de talán bántotta a most 96 éves idős asszonyt, hogy a könyv nem eredeti formában jelent meg. Az is elvárható lett volna és nem csorbította volna a Pallas Kiadó hírnevét sem, ha előzőleg felkeresik személyesen is ennek kapcsán. Így talán nagyobb sikerre számíthattak volna a későbbiekben, mert hozzá lehetett volna tenni a még élő főszereplő visszaemlékezéseit is.

Egyébként *Novák Mária* nővére *Novák Teréz* (1876-1938) a kézdivásárhelyi *dr. Balogh Vendel* (1864-1917) ügyvéd neje volt. A szerző *Novák Mária*, más néven „Tántika” később Gyergyószentmiklóson élt és évekig a híres *dr. Fejér Dávid* házvezetőnője volt. Tántika Budapesten halt meg 1976-ban, de a gyergyószentmiklósi örmény temetőben temették el Fejér József és *dr. Fejér Mihály* sírjába. Ezt a sírt bárki megtekintheti Gyergyószentmiklóson napjainkban is.

Még kiegészítésképpen talán annyit, hogy „Tántika” szülei *Novák Sándor* (1834-1914) kézdivásárhelyi üvegporcelán kereskedő és a csíkszépvízi származású *Dávid Teréz* (1854-1937) voltak. „Baby” másik lánytestvére *Katalin* (1893-1983) a háromszék megyei Árvaleány-nevelőintézet igazgatónője volt Kézdivásárhelyen, akit itt is temettek el. Az ő családjukból került ki még a neves gyergyói *Novák gyógyszerész* dinasztia is.

Az írásomat nem a Pallas Kiadó kioktatására szántam, csupán kortörténeti okokból kifolyólag szerettem volna helyére tenni ezeket a tévedéseket. Erre az is motiválna, hogy

Erdélyi örmény peregrinusok V. befejező rész

Pap, Emanuel Armenus Tr. 1777 Bécs-philos. stud.

Pap, Johann, Klausenburg 1848, Bécs-műegyetem: mérnöki. Apja mészáros volt Kolozsváron.

Pap, Sigmund v. Nagybánya - Pap Zsigmond. 1844. jan. 12. Bécs-képzőművészeti, 20 éves, róm. kat. Apja birtokos volt. Miniaturfestő lett. Meghalt 1904. jún. 20-án Nagybányán.

Patruban, Martin Tr. Nobilis: 1772 Bécs- phys. stud.

Pladschindar, Gratian, Szamosújvár - Placsintár Gratian: 1819. Bécs- pharm. stud. Szül. Szamosújváron, ahol apja örmény kereskedő volt. Tanulmányait befejezve szülővárosában működött gyógyszerészként. 1840-ben ugyanaz, de a „Placsintár” gyógyszertár még 1874-ben is létezett.

A továbbiakban Péter H. Mária könyvéből idézek:

Placsintár Dávid (1826-1901)

1826 október 10-én született Szamosújvárt ősrégi örmény családban. Nagyapja kereskedő volt ebben a városban, apja, *Placsintár Gratian* pedig gyógyszerész, aki oklevelét 1819-ben Bécsben kapta meg és hazatérte után Szamosújváron az 1788-ban reáljogot nyert, *Szentháromság*hoz címzett gyógyszertár tulajdonosa lett. E gyógyszertár felállításának körülményeit hiteles okiratok alapján részletesen ismerteti könyvében Orient Gyula. Az általa közöltek szerint az első tulajdonos Karácsonyi Karácsony szamosújvári polgár, főorátor volt, aki a város örmény templomának építéséhez jelentős anyagi támogatást adott.

Placsintár Dávid iskoláit Kolozsváron végezte, majd apja gyógyszertárában gyakornokoskodott. A gyakornoki évek után ő is Bécsbe megy egyetemi tanulmányait végezni, 1851-ben kap gyógyszerészmesteri oklevelet. Már otthon gondos nevelésben részesült, a latin, görög, német, francia és az örmény nyelvet tanulta. Hazatérte után apja gyógyszertárában dolgozik. 1874-es adat szerint a tulajdonos *Placsintár Károly*, aki gyógyszerészmesteri oklevelét Bécsben 1839-ben kapta meg, de ugyanekkor a gondnok Placsintár Dávid. Nem sikerült tisztázni kettejük közt a rokoni kapcsolatot (idősebb testvér?), sőt felmerült az a kérdés is, hogy csak elírás, mert az előbbinek a neve többet nem fordul elő. Apja halála után a gyógyszertár tulajdonosa Placsintár Dávid lesz. Az 1882-ben megjelent Egészségügyi Kalauz rajta kívül Hrobony Pál gyógyszerész nevét is említi a szamosújvári gyógyszerészek közt.

(Szerk. megjegyzés: Az 1866-os szamosújvári színházi plakátokon szerepel Hrobony Pál gyógyszerész neve, a színházi belépőjegyeket nála lehetett a gyógyszertárban elővételben megvásárolni.)

A város művelt, megbecsült polgára volt. 1872-ben polgármesterré választották és több mint harminc évig maradt ebben a tisztségben. Ez idő alatt több iskolát, kaszárnyát, új hidat építtetett a Szamos folyóra, számos jóléti intézményt létesített, eltörölte a hídvámat, megnagyobbította a sétateret. A társadalmi intézmények tevékenységében is részt vett: igazgató tanácsosa volt a római katolikus egyházközségnek, a Szamosvölgyi Vasútnak, a Hitelbanknak, a Szamosújvári Társalkodó Körnek. Egyetemi hallgatóknak ösztöndíj-alapítványokat létesített. 1877-ben a szegedi árvízkárosultak megsegélyezésére 50-50 forint pénzádományt ajánlott fel munkatársával, Hrobony Pál gyógyszerésszel együtt.

Leánytestvére, Placsintár Veronika *Issekutz Adeodátnak*, a marosvásárhelyi törvényszék elnökének a felesége lett, és az ő fiuk *dr. Issekutz Hugó* gyógyszerész, a kolozsvári FJTE egykori tanára.

Placsintár Dávid 1901-ben hunyt el Szamosújváron hetvennégy éves korában. 1900-tól a szintén örmény származású *Nits János* volt a kezelője, 1910-ben már bérlője a Placsintár örökösök tulajdonában levő gyógyszertárnak, és 1918-tól a tulajdonosa évtizedeken át 1943-ig, majd ettől kezdve az államosításig fia, *Nits Gyula* vezeti. A város második gyógyszertárát csak az 1920 utáni években állították fel.

Plaschindar, Theodatus Tr. 1760, Bécs- theol. stud.

Porczian Antal, Temesvár, 1739. nov. 29. Bécs-képzőművészeti: építészet. Apja katonaeorvos volt.

Szenkovits, Martin v. Klausenburg - Szenkovits Martin; 1825. nov. 7. Bécs - Laimgrube - hadmérnöki. Szül. 1812. nov. 25. Apja kereskedő. 1831. júl. 13-án távozott az akadémiáról.

Török Péter Erzsébetváros, 1789. szept. 14. Bécs-Wiend - hadmérnöki, 15 éves. Apja magánzó volt. Kilépett 1790. júl. 19-én.

Gudenus nyomán: szül: 1773. nov. 23. Feleségei: I. Dániel Margit, II. Márkó Margit, 9 gyermeke volt.

Verzár, Joachim v. Szamosújvár, 1840. Bécs- med. stud. Apja örmény polgár, táblai ülnök volt. Szül. Szamosújváron 1821. ápr. 18-án. Tanulmányait befejezve Pest-Budán, közelebből a Margit-szigeten lett fürdőorvos. Meghalt 1889. máj. 17-én, Budapesten.

Wertan, Johann v. Kronstadt, 1825. okt. 20. Bécs – Laimgrube- hadmérnöki, 15 éves. Szül. 1811. ápr. 13-án. Apja örmény kereskedő volt. 1831. okt. 10-én tanulmányait befejezve zászlós lett az 51-es Mecsény mérnöki ezredben.

Werzar, Georg Szamosújvár, 1842. Bécs- med. stud. V. évf. Szül. Szamosújváron, ahol apja orvos volt. Születési napja 1818. dec. 17. Tanulmányait befejezve gyakorló orvos lett. Talán élt 1914-ben is.

Werzár, Johann v. Debrecen - Szamosújvár, 1801/1805 Bécs- med. stud. Nemesi családból származott, 1807-ben szerzett orvosi diplomát. Szül. 1781-ben. Apja W. István szamosújvári örmény volt. Külföldi tanulmányait befejezve gyakorló orvos lett Szamosújváron. 1813. júl. 29-én vette nőül Korbuly Máriát. Meghalt 1846. február 28-án.

Ezzel végére értem az örmény származású erdélyi peregrinusokról készített ismertetőmnek, melyet az 1701 és 1849 között külföldi egyetemeken tanuló ifjakról állítottam össze.

Bizonyára többen is vannak, hiszen a leányágon örmény gyökerű ifjakról nem árulkodik a nevük, azok felderítésére nem vállalkozom.

Vannak azonban olyan források, amelyeket még érdemes abból a szempontból vizsgálni, hogy kiszűrjük az erdélyi örménymagyarokat.

Kívánom, hogy sok olvasónk lelje örömét abban, hogy egy-egy felmenőjéről új adatokat olvashat.

*Bálintné Kovács Júlia
Kolozsvár*